

Nr 217.

Av herr **Petterson** i Degerfors m. fl., om årligt anslag till
hälsovårdsförbund, som har hälsovårdskonsulent.

Under de senaste åren ha inom samtliga län hälsovårdsförbund bildats. De äro sammanslutningar för och av, i första hand, respektive läns hälsovårdsnämnder. Men även enskilda — personer och sammanslutningar — kunna bli medlemmar och ha i för olika län växlande omfattning anslutit sig till förbunden.

Hälsovårdsförbund har till uppgift att främja hälsovården inom länet och fullgör uppgiften genom:

1) att samarbeta med på området verksamma institutioner, sammanslutningar, kommunala organ och enskilda intresserade,

2) att med lämpliga mellantider, dock minst en gång årligen, anordna möten för dryftande av gemensamma angelägenheter och för behandling av aktuella frågor inom förbundets verksamhetsområde,

3) att medelst föredrag eller på annat sätt bedriva upplysningsverksamhet i frågor, som beröra hälsovården och särskilt i de delar av denna, som hava förebyggande syfte,

4) att i mån så är möjligt tillhandagå kommunala myndigheter, föreningar och enskilda med upplysningar och råd i ärenden rörande sådan hälsovård, som berör förbundets verksamhet, samt

5) att i övrigt på lämpligt sätt verka i förbundets syfte.

Med enstaka undantag har respektive landshövding ställt sig till förfogande som förbundsordförande. Anslutningen från i synnerhet hälsovårdsnämnderna men även enskilda är god. Inom exempelvis Örebro län äro praktiskt taget samtliga hälsovårdsnämnder medlemmar i förbundet.

Genom hälsovårdsförbundens verksamhet har intresset för det förebyggande hälsovårdsarbetet avsevärt ökat inom kommunerna i allmänhet och hos hälsovårdsnämnderna samt dem, som äro verksamma i hälsovårdens fältarbete, i synnerhet.

Ett till sin verkan återhållande moment i förbundens verksamhet har den omständigheten varit, att förbunden icke förfogat över särskild befattningshavare att biträda hälsovårdsnämnderna i deras verksamhet. Orsaken härtill har varit brist på pengar. Vid förbundens bildande har man påtagligen eftersträvat att i första hand vinna allmän anslutning till organisationen för att därigenom få kontakt med så många hälsovårdsnämnder som möjligt och sålunda bli i tillfälle att stimulera in-

tresset för och öka insikterna i det praktiska hälsovårdsarbetets utförande. I ändamål att icke avskräcka från anslutning synes man ha satt avgifterna till blygsamma belopp.

Från och med 1946 synes förbundens verksamhet börjat ingå i ett nytt skede, kännetecknat av ökad effektivitet. 1945 beslöt nämligen landstinget i Örebro län att bevilja länets hälsovårdsförbund ett ekonomiskt bidrag, varmed det skulle bli möjligt för förbundet att anställa en hälsovårdskonsulent. 1946 beslöt landstinget i Östergötlands län ävenledes ett anslag till länets hälsovårdsförbund för samma ändamål. Även inom andra län förbereder man att förfara på enahanda sätt.

Erfarenheten av konsulentens i Örebro län verksamhet har oförtydligt givit vid handen, att man här slagit in på rätt väg. Konsulentens verksamhet karakteriseras till alldeles övervägande del av rådgivning och upplysning. Så biträder konsulenten ordföranden, annan ledamot av eller representant för hälsovårdsnämnd vid inspektion och besiktning av bostäder, livsmedelslägenheter, vattentäkter och avloppsanordningar, djurstallar, s. k. gårdsrenhållning, sopförvaring och -forsling, avstjälpningsplatser, vid provtagning av vatten och livsmedel, vid handläggning av frågor rörande vatten- och avloppsledning, vid all beredning av ärenden, som skola handläggas inom hälsovårdsnämnden, vid planläggning och genomförande av utrotning av väggohyra, råttor och andra skadedjur, med utredning av och förslag till yttranden i frågor, som hänskjutits till hälsovårdsnämnden eller på dess initiativ upptagits till behandling. Under förra hälften av oktober 1946 hölls under konsulentens ledning och med denne som föreläsare en "studievecka" enligt ett av konsulenten uppgjort program, som bilägges.¹ Till denna kurs sände 53 av länets 60 hälsovårdsnämnder deltagare, vilkas antal uppgick till över 80, varav hälften deltog under hela veckan. Konsulenten har inga befogenheter till inspektion eller i annat avseende över hälsovårdsnämnd eller inom hälsovårdsområde annorledes än vad vederbörande hälsovårdsnämnd själv tillägger honom; han kan sägas vara hälsovårdsnämndernas, ja hälsovårdens inom länet ombudsman. Formellt organisatoriskt obunden i förhållande till myndigheter och myndighetspersoner har han att efter den förmåga, som kunskaper och begåvning skänka, råda och stödja länets hälsovårdsnämnder, företagare och andra bland allmänheten, som påkalla hans medverkan i samhällligt vällovligen hälsovårdsangelägenheter.

Vilka värden — ekonomiska och andra — i form av bevarade arbetsdagar, färre vård dagar på sjukhus eller annorstädes, inbesparade sjukvårdskostnader, uteblivet lidande, som kunna tillvaratagas och bevaras åt den enskilde och samhället genom en väl organiserad och genom-

¹ Ej här avtryckt. Överlämnat till vederbörande utskott.

förd konsulentverksamhet på hälsovårdens område torde vid endast ringa eftertanke ligga i öppen dag. Härtill förtjänar framhållas, hurusom genom en riktigt bedriven sådan verksamhet icke blott det i förvaltningsverksamheten inneslutna effektivitetskravet utan jämväl rätts-säkerhetskravet blir tillgodosett på ett tillförlitligare sätt, varav betydelsen framträder med så mycken större skärpa, allteftersom de av en hälsovårdsnämnd behandlade ärendenas ekonomiska och juridiska räckvidd ökar.

En annan beaktansvärd tillgång, som följer med konsulentverksamheten, är viss garanti för bevarande av den frihet i den kommunala självstyrelsens tecken, som den av och till hotande och kritiserade "centraldirigeringen" nu och då naggar i kanten och av vilken frihet hälsovårdsnämnderna äro i stort behov, då de gå att rykta värvet med att lösa de dem åvilande uppgifterna, vilka till sin intressekaraktär först som sist äro statliga.

Därmed stå vi inför den frågan, huruvida icke staten, som genom det lokalt bedrivna hälsovårdsarbetet får vitala intressen tillgodosedda, har intresse av att träda stödjande till för att främja största möjliga effektivitet i detta arbete. Ty även om vi på ifrågavarande område tack vare hälsovårdsförbunds och landstings egna initiativ befinna oss i ett skede av begynt och ökande utveckling, äro åtgärder, ägnade att både stabilisera och påskynda utvecklingen, såväl behövlige som välförtjänta. De åtgärder, staten härutinnan har att vidtaga, äro att bevilja medel åt hälsovårdsförbunden. Dessa och med dem hälsovårdsnämnderna skulle genom att erhålla ett sådant stöd skänkas en känsla av tillförsikt och trygghet, som i deras fortsatta verksamhet skulle väga ofantligt tungt i förhållande till de blygsamma belopp av statsmedel, om vilka här är fråga. Trots betydande livaktighet och initiativ med därav följande omfattande åtgärder under 1930-talet för, bland annat, beredande av sunda bostäder åt befolkningen befinner sig det förebyggande hälsovårdsarbetet — i vad det hänför sig till lokala initiativ och åtgärder — i en viss eftersläpning, och såväl bostads- som andra avsnitt på "hälsovårdsfronten" kräva den största uppmärksamhet: vatten- och avloppsfrågan både på den egentliga landsbygden och i tätorter av olika storleksordningar; kontroll över den yrkesmässiga livsmedelshanteringen, särskilt kringföringshandel; uppsikt över näringsställen och samlingslokaler; fortsatt arbete med att tillgodose det trängande behovet av varmbad och friluftsbad; den kommunala yrkestillsynen. I avvaktan på lättnader beträffande tillgång på arbetskraft och material för reparationer och nybyggnader behöva hälsovårdsnämnderna under den närmaste framtiden få planlägga sina omfattande arbetsuppgifter. "ladda upp" och "samla sig". Med stöd av hälsovårdsförbunden, vilka inom länen ha de bästa förutsättningarna för överblick och sammansyn

på hithörande område, kan erforderligt planläggnings- och annat organisationsarbete ske enhetligt och mest effektivt. För detta ändamål behöva förbunden arbetskraft, för vilken det till lön, resor, lokal, telefon och annat kräves pengar, varmed staten måste bisträcka enligt principen "hjälp till självhjälp". Alltså måste frågan, huruvida staten bör träda stödjande till i förevarande avseende, besvaras med "ja"!

Det är angeläget att i anslutning härtill beröra spörsmålet, huruvida och i vilken omfattning staten redan lämnar stöd och medverkan i och för det förebyggande hälsovårdsarbetet. Svaret på spörsmålet ger sig lika självfallet som klart och entydigt: förste provinsialläkare, provinsialläkare och distriktssköterskor. I fråga om dessa befattningshavare gäller emellertid, att de redan ha en sådan arbetsbörda, att de icke tillnärmelsevis kunna ägna sig åt berörda arbetsuppgifter på det avgörande sätt, som är nödvändigt. Dessutom äro läkarna till art och omfattning så säreget kvalificerade, att det icke kan komma i fråga att mera varaktigt taga dem i anspråk för sådana arbetsuppgifter, som ävila en hälsovårdskonsulent: det bleve fel inriktning av och misshushållning med arbetskraft. Vid förste provinsialläkarna måste emellertid i detta sammanhang fästas särskild uppmärksamhet. Både genom sin ämbetsställning såsom hälsovårdens i länet främste målsman och sin särskilda utbildning ävensom sin ställning i hälsovårdsförbundet är förste provinsialläkaren av grundläggande och avgörande betydelse för planläggning och genomförande av förbundets och konsulentens verksamhet. Givetvis kan det under inga förhållanden komma i fråga, att förste provinsialläkaren skulle påtaga sig något av det slags arbete, för vilket nu statens stöd påkallas. Men en översyn av förste provinsialläkarnas arbetsuppgifter torde vara välbetänkt. Efter allt att döma skulle en sådan översyn ge vid handen, att ökade möjligheter måste beredas dessa befattningshavare att finansiera kostnaderna för att i större utsträckning än hittills anlita skrivbiträde att utföra tekniskt rutinmässigt expeditjonsarbete och andra väsentligen mekaniskt betonade göromål samt att friare och effektivare former för deras resor med möjlighet till snabba ingripanden i aktuella skeden allt efter yppade behov och dessas angelägenhetsgrad måste skapas. Detta skulle föra bort från lika onödigt som ofruktbart skrivbordsslaveri och detaljplotter till vidgad utblick och helhetssyn. Reformen med antydd inriktning och av sådant innehåll skulle förvisso i hög grad både ämbetsvägen samt via hälsovårdsförbund och konsulent verka befruktande på det förebyggande hälsovårdsarbetet. Mot att ytterligare engagera provinsialläkare, distriktssköterskor och/eller liknande befattningshavare i sådan verksamhet, som enligt vad ovan utvecklats förrättas av hälsovårdskonsulent, talar bestämt även den omständigheten, att de på grund av sin offentlighetsrättsliga ställning icke hava den frihet och obun-

denhet i förhållande till offentlig myndighet, som kännetecknar konsulenten och giver honom karaktären av hälsovårdsnämndernas ombudsman.

Med åberopande av vad sålunda anförts föreslås,

att riksdagen måtte besluta att årligen tills vidare bevilja hälsovårdsförbund, som har hälsovårdskonsulent, 6 000 kronor såsom bidrag till avlöning och övriga omkostnader för konsulentens verksamhet.

Stockholm i januari 1947.

Göran Petterson.

Henry Allard.

Erik Brandt.

Lars Lindahl.
